

Josep M. Murià

Nau de l'esperança

Antologia de contes i poemes

Edició a cura de Teresa Costa-Gramunt

25 anys
llegint junts

Pagès editors
L L E I D A, 2 0 1 5

© Hereus de Josep M. Murià i Romaní, 2015
© de l'estudi introductor: Teresa Costa-Gramunt, 2015
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2015
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: juny de 2015
ISBN: 978-84-9975-630-1
DL L 828-2015
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.

Vida cristal·litzada en una obra

“La nau de l’esperança”, poema que forma part del recull *L’espera*, publicat a Montpeller l’any 1942, va ser escrit pel periodista, escriptor i militant per la independència de Catalunya Josep M. Murià i Romaní, nascut el 1907 a Barcelona, on va viure fins al 1939, i mort a Guadalajara, Mèxic, el 1999.

7

“L’espera és una mena d’anticipació del fet esperat, sigui de goig o de dolor. Les aspiracions ideals totes tenen una finalitat plaent. Per això, en aquests casos, l’espera sempre és un guany”, va escriure ell mateix a manera de presentació de *L’espera*. Es tracta de l’espera de l’acompliment d’un ideal, experimentada en temps d’un exili que en el cas de Murià va acabar sent definitiu.

Hi ha una constant, en l’actitud d’espera dels dies inicials, joves (tot i que Murià els empenyia amb l’acció decidida), així com un sentiment d’esperança

que es troba expressat tant al principi com al final de la vida de Josep M. Murià.

Al poema "L'Abatut", publicat a *L'últim recull* (*Quatre Escriptors de la Diàspora Catalana*, Pagès editors, 1996), escriu Murià: "L'home abatut potser espera / que el cel compartit obri una escletxa / per regalar-li una estrella". En la poètica de Murià, l'estrella és una figura recurrent per mostrar l'ideal. "L'aparador de totes les nafres i derrotes era cobert pel teló lluminós d'un principi immutable simbolitzat per un estel", trobem escrit en un dels textos en prosa que donen explicació als poemes de *Trajecte confús* (Costa-Amic, Mèxic, 1977).

8

L'espera i l'esperança són com peces d'una nina russa, que es contenen l'una en l'altra. L'espera és en l'esperança, aquest corrent interior d'energia positiva que, malgrat els entrebancs del camí, incita a continuar-lo fins i tot en aquelles circumstàncies en què tots els llums del trajecte semblen apagar-se.

L'esperança (o confiança en l'immarcescible de la vida, fe en el que no es podreix) és, en efecte, com una estrella que orienta en la fosca ("sempre me'n treia una llum, la de la fe", declara Murià). Com ens recorda Thomas Bernhard al seu relat autobiogràfic *L'alè*, és l'esperit allò que domina el cos, i no a l'inrevés. Einstein deia que el món físic no és sinó una manifestació del món immaterial. Antoine de Saint-Exupéry va escriure que l'essencial és invisible als ulls. Al conte "La cosa" (*Contes d'humor gris*, El Llamp, 1992), escriu Josep M. Murià: "Encara em va quedar un alè per poder-los dir que només tenien ulls a la cara, però que els mancaven els de l'esperit."

La vida no va estalviar conflictes, sofriments, patades, privacions i, fins i tot, amenaces de mort a Josep M. Murià. Això darrer durant la rereguarda de la nostra Guerra Civil (al front, la mort era a tocar) i també després, a l'exili de França, amb la Gestapo als talons. De manera que aquest corrent d'esperança, energia poderosa que insemna l'ànim, va constituir-se en una veritable estrella viva en el seu viatge existencial.

Esperança i també enyorança. “Enyorança i amor tothora ombregen / al llarg d'aquests camins on poso el peu”, escriu al poema “Missatge de l'allunyat”. Tant l'esperança com l'enyorança s'expressen en l'obra poètica de Murià amb aquella transparència tan seva, en la qual també sura —Murià, tot vibració emotiva, era un home de sentiments profunds— un to trist, melangiós, desencisat, aspre i a vegades amarg. Amb la seva proverbial ironia sobre la condició humana, deia Josep Pla que el català és un animal que s'enyora.

Raons n'hi havia, en Josep M. Murià, per enyorar-se. Murià va ser un exiliat forçós (“m'allunyaren per força mals corrents”). Militant polític i amb càrrecs a la Generalitat en temps de guerra, va estar al front al bàndol perdedor de la Guerra Civil. Una hecatombe que ens va sumir en un gran naufragi moral i cultural (tants ideals se'n van anar en orris!), un desastre que ens va empobrir des del punt de vista intel·lectual (amb tants mestres a l'exili) i democràticament ens va deixar a zero. I Catalunya, l'amor etern de Murià, va quedar esclafada. Com no se n'havia de doldre, de tot plegat, ell, que durant la guerra havia escrit al poema “Comiat”, a manera de romanç popular: “Me'n vaig a guerrear per ésser

lliure / i aconseguir la pau. / Més val morir cent cops que no pas viure / tractat com un esclau.”

Amb tot, mort el dictador el 1975, i amb la democràcia en bolquers a l'inici de la Transició, Josep M. Murià va triar de ser un postexiliat. A partir de 1969 va viatjar diverses vegades a Catalunya (en el primer viatge reclamat per la seva mare, Anna Romaní Sabater, abans de morir). Però per motius familiars va decidir continuar unit a la terra mexicana que l'havia acollit, com va recordar Albert Manent al llibre conjunt *Homenatge*, publicat a Mèxic el 1997 amb motiu dels noranta anys de Murià.

10 D'aquests lligams amb Mèxic, Josep M. Murià en fa professió de fe en el pròleg que encapçala el poemari *Cosecha tardía*, que va publicar l'octubre de 1997, en complir noranta anys. És la versió en llengua castellana de *L'últim recull* abans esmentat, l'aplec de poemes que va ser premiat amb la Flor Natural en els Jocs Florals de la Diàspora, celebrats a Washington el 1995.

En un text introductori a *Cosecha tardía*, i que titula “Dualidad”, Murià declara: “(...) También quiero ofrecer a los estudiosos del comportamiento humano este exponente de mi doble espiritualidad. Catalán por nacimiento y mexicano por integración voluntaria, me expreso espontáneamente tanto en catalán como en la forma mexicana del castellano. Así mi poesía es con frecuencia inspirada en catalán y expresada en mexicano, o bien ocurre al revés. También, a veces, mi expresión es doble.” I acaba, afegint: “Yo no soy una parte de aquí y otra de allá, sino una dualidad completamente unificada.”

Aquesta dualitat interna completament unificada (sovint sintetitzada mercès a un tercer element) la trobarem sempre, en Josep M. Murià, també en els seus textos de creació literària.

El poema “La nau de l’esperança”, publicat a *L’espera*, va incloure’s també en un petit recull titulat *Poesies*, editat a Guadalajara, Mèxic, el 1987. Aquesta tria de poemes la van fer els seus fills Guifré i José María (nascut a Mèxic l’estiu de 1942), i la van encapçalar amb aquestes paraules: “Aquestes poesies, les que més ens agraden i ens omplen de significats, les hem aplegat per agrair-te que hakis sigut el que ets i seràs per sempre més: el nostre pare.”

Un amor filial incombustible de què és fruit també aquest mateix llibre que el lector té a les mans. Ha estat elaborat per indicació de José M. Murià Rouret, a qui vaig conèixer fa una colla d’anys (novembre de 2000) en ocasió de la Feria Internacional del Libro de Guadalajara, en una visita a El Colegio de Jalisco. En aquell temps, l’historiador José M. Murià Rouret n’era el president. Entre altres treballs d’índole acadèmica i intel·lectual, cal agrair des de casa nostra a aquest activista cultural entre Mèxic i Catalunya que és José M. Murià Rouret, l’imprescindible *Diccionario de los catalanes de México* (editat per El Colegio de Jalisco i la Generalitat de Catalunya el 1996).

La psicòloga i logoterapeuta Boglarka Hadinger, deixeble del neuròleg i psiquiatra Viktor Frankl, autor del famós llibre *L’home a la recerca de sentit*, deia en una entrevista a *La Vanguardia* que cada ésser humà hauria de treballar-se en tres àmbits diferents: “La primera tasca és el treball amb un

mateix, aprendre a modular-se: corregir els defectes, potenciar les virtuts. La segona [tasca] és amb les persones que ens envolten: entendre que si volem ser feliços no ho serem si els altres no ho són. Finalment, cadascun de nosaltres té una tasca al món, i això és la recerca de sentit.”

La vida i l’obra de Josep M. Murià —una unitat de sentit!— va moure’s de cap a cap en aquesta triple direcció de valors morals i humanístics, tan ben exposada per la doctora Hadinger.

Juntament amb la impressió que la lectura de l’obra de Murià m’ha anat suscitant al llarg del temps, m’ha ajudat a arrodonir-ne els topants històrics (imprescindibles per abraçar el nucli de la seva expressió literària) l’esplèndida aproximació biogràfica que el periodista Xavier Garcia en fa a *L’amargor de l’exili* (Cossetània, 2012).

L’amargor de l’exili és un recull antològic, a cura del mateix Xavier Garcia, del bo i millor dels nombrosos articles que Josep M. Murià i Romaní va publicar a Santiago de Cuba, a Ciutat de Mèxic i, sobretot, a Guadalajara, la capital de Jalisco, a partir de 1959, quan s’hi va instal·lar amb la família.

Tal com es desprèn del recorregut vital de Josep M. Murià (un home compromès amb aquells ideals il·lustrats que eleven la humanitat i busquen alliberar-la de les pròpies servituds), així com de la seva obra escrita (reflex d’una tossuda voluntat d’excel·lència humana), Murià, home de caràcter noble i enèrgic, com testimonien tots aquells que el van conèixer, mai no va deixar d’alçar-se per sobre de les circumstàncies revesses, amb “les meves

mans de tosc picapedrer”, com afirma en un dels textos del poemari *Trajecte confús*.

En el mateix nivell d'exigència i empatia segons la màxima confuciana: el que no vulguis per a tu no ho vulguis per a ningú, Murià mai no va deixar d'experimentar afectes fraternals i actituds de respecte envers els altres. Així mateix, en cada ocasió de la vida sempre va proposar-se de trobar la direcció que calia perquè aquesta es desenvolupés de forma honorable, digna i plena de sentit humà (“la vida projectada amb llum d'aspiració”, escriu al poema “Inèdites”).

I tot això en dies infausts, plens de fets traumàtics, com ara el desgavell monumental que suposa en tota existència humana patir en carn pròpia una guerra civil i l'exili polític que en el cas de Murià se'n va derivar. Tanmateix, en aquesta circumstància capgirada del que hauria estat el seu desig: contribuir amb cos i ànima a la construcció d'una societat lliure, moderna i democràtica en una Catalunya independent, Murià, un home cabal i d'horitzons oberts, es va adaptar i va estimar Mèxic, el país d'acollida, al mateix temps que es mantenia fidel al que en podríem dir vocació catalana (“un català nacional sense esquerdes”, escriu Albert Manent a *Homenatge*).

No en va, i perquè quedés testimoni escrit del seu pensament de sòlida arrel catalana, Josep M. Murià va publicar el llibre de memòries *Vivències d'un separatista* (El Llamp, 1985 / Pagès editors, 2001). A les *Vivències* hi afirma: “Fins als meus darrers dies seguiré mantenint els mateixos ideals.” I a fe que ho va complir.

Ara bé: si alguna cosa per damunt de totes va voler ser Murià és home entre homes, humà entre humans. I això no és poca cosa, tal com es diu respecte del personatge Tamino a *La flauta màgica*, l'òpera de Mozart: "És més que un príncep: és un home!" La pensadora María Zambrano va dir del poeta cubà José Lezama Lima que aquest era un home veritable. El mateix podria dir-se de Josep M. Murià: un home d'una peça de gran qualitat humana.

14

Just el que cal ser, per a exemple de prínceps, reis i mandataris de tota mena. Al llibre *Homenatge* escriu la periodista i estudiosa de l'exili català Teresa Ferriz Roure: "El senyor Murià s'havia mantingut ferm en les seves idees durant més de cinquanta anys, havia respectat els catalans d'altres posicions ideològiques i, personalment, s'havia guanyat el respecte, l'admiració i, sobretot, l'estimació de tots aquells que l'havien conegut."

No és fàcil, mantenir-se dempeus en tot temps i circumstància. La humanitat suposa aixecar-se un mateix a pes de braços amb voluntat indomable per sobre de la primària naturalesa humana, subjecta a l'instint, sovint depredador, sovint egoista, i a vegades criminal i tot.

Tal com reporta Xavier Garcia a *L'amargor de l'exili*, Murià en va tenir notícia certa, d'aquesta naturalesa primitiva desfermada i esdevinguda abjecta quan va ser destinat com a representant de la Generalitat al Departament d'Investigació del Comitè de Milícies Antifeixistes. Escriu Murià a les seves *Vivències*: "Allí ens arribaven les tristes notícies de totes les barbaritats que es feien, ja fos per part de les

«patrolles de control», no gaire controlades, o pels incontrolats del tot. Si com a separatista em desesperava que no es fes res per les nostres llibertats nacionals, com a liberal i humanitari m'escriuïen tants atacs als drets humans.”

“Les «patrolles de control» dominaven les carreteres de Catalunya —escriu Xavier Garcia— atentes a qualsevol desafecte a la revolució, i tot aquell que gosava criticar-les, en algun parlament públic o article a la premsa, era amenaçat o executat, com va passar-li, entre d'altres, al periodista de *Mirador*, Josep M. Planes (company de Murià a Acció Catalana Republicana, assassinat a l'Arrabassada, de Barcelona, a l'agost de 1936). Murià, com ell, va gosar denunciar aquells «valents de cuneta de carretera».” En efecte: a causa d'aquestes denúncies, Murià no hi va deixar la vida de miracle.

15

De l'observació (i mal record) dels bàrbars atacs als drets humans perpetrats en aquell temps convuls de la guerra, en què tot semblava que s'hi valia, Josep M. Murià en va destil·lar un conte magnífic, “El quintacolumnista” (*Narracions fugisseres*, Ediciones Et Caetera, Mèxic, 1974). De manera desenfadada, i com aquell qui no diu res, Murià desemmascara, treu la pell, fa una denúncia en tota regla d'aquests personatges sinistres que no es tallen a l'hora de fer les més grans barrabassades en contra de coneguts i per conèixer, assassinat inclòs, i que de manera desvergonyida es van canviant de bandera i de camisa a conveniència.

La humanitat no ens ve donada, l'hem de pastar amb ferment viu amb les pròpies mans. Josep M. Murià va viure en un ambient de qualitat humana,

que engloba tantes virtuts morals i socials, des de molt jove. El seu pare va ser el periodista i pioner del cinema català Magí Murià i Torner (Barcelona, 1881 – Mèxic, 1958), i la seva germana la periodista i escriptora Anna Murià i Romaní (Barcelona, 1904 – Terrassa, 2002). Gent de tremp intel·lectual i humana, com ell mateix.

Aquest aprenentatge de la humanitat el va haver de contrastar a través d'una via dura, estel·losa, cruel: la contesa fratricida que, de manera tan dramàtica i tan descarnada, li va ensenyar tot el que es pot aprendre en aquesta vida, de bo i de dolent. És en aquestes circumstàncies tensionades al màxim, fins a la violència extrema, que es posa a prova la qualitat humana de les persones.

16

Al respecte, anys més tard, al seu exili de Mèxic, va escriure en un dels textos del poemari *Trajecte confús*: “Entre les visions retrospectives, ocupaven lloc preminent les escenes viscudes quan vaig anar a la guerra, on, a més de jugar a fet amb la mort, se’m presentaren amb tota la seva extensió la misèria humana i el xoc desgavellat dels instints més antagonics.”

Les qualitats que ens fan humans es van revelant a mesura que les anem a cercar i les treballem a jornals amb constància de miner i sense plànyer esforç. I això fins a l'últim dia, ja que som una obra en curs, com sempre va tenir clar Josep M. Murià.

En l'obra escrita de Murià es veu perfectament traçada aquesta seva idea de la vida com un trajecte que es fa pas a pas, com el pagès que treballa la terra de sol a sol per tal que la terra doni bons fruits. L'instint més primari busca la facilitat a l'hora

d'obrar, tot va a l'ample; en canvi, el cultiu de la persona demana esforç i domini de si, agullonat per l'instint espiritual que busca la complitud de l'ésser, o l'assoliment d'un mateix, com diu la pensadora María Zambrano.

La fase reflexiva (simultània a l'acció) d'aquest procés és anar entenent el seu sentit, el que hi porta i el que es va aconseguint. Murià es fa ressò d'aquesta consciència del camí vers un humanisme emancipador de l'esperit que anhelava per a ell i per a tothom, nació catalana inclosa, en una de les proses que acompanyen els poemes de *Trajecte confús*: “Quan m'arribi l'hora de plegar, no creuré pas que ho faig amb el ròssec d'una vida estèril, sinó amb la consciència d'haver fet esqueneta a la possibilitat d'una realització total.”

17

El 1977, amb setanta anys, a Josep M. Murià el trajecte de la seva vida encara li sembla confús, més ben dit, el percep com inacabat, exigent com és amb ell mateix. Però no li sembla mancat: la seva vida no és estèril (no ho és, no s'enganya amb falses modèsties, “m'he mantingut estrictament sincer”, escriu en un altre moment) i té la sensació d'haver fet esqueneta (una imatge molt visual, que recorda la figura d'un tità duent el pes del món damunt les espatlles) a la realització al més completa possible de la seva condició humana.

La vida com un viatge, com un camí, com un trajecte fins a assolir el millor de si. Murià insistirà en aquesta idea-força també a *Ramals del trajecte* (Costa-Amic, Mèxic, 1980), el poemari que va publicar en memòria de la seva esposa, Anna Rouret, amb qui s'havia casat el 1934, i que va morir a l'exili

mexicà el 1979. Nascuda a la vila empordanesa de l'Escala el 1907, era germana de Martí Rouret, dirigent d'Esquerra Republicana de Catalunya, diputat i conseller de la Generalitat.

“És un registre de moments emocionals”, escriu Murià al pròleg de *Ramals del trajecte*. Els ramals estan constituïts per les vivències compartides amb l'esposa amant, mare dels seus dos fills, Guifré i José María, i companya existencial. En aquests poemes, Murià reflecteix, en efecte, estats d'ànim i emocions profundes, però també pensaments de caràcter metafísic.

18

Al poema “La paraula justa per a dir-te” Murià fa un homenatge a la seva esposa Anna Rouret en la seva dimensió humana, però també en la seva dimensió còsmica. “La paraula justa per a dir-te” és un cant al femení de l'existència.

La interacció del femení i del masculí sempre és fèrtil. A través de la seva experiència viscuda de forma tan intensa, Murià va comprendre que l'acte creatiu, expressió del masculí espiritual, sorgeix de la base femenina i espiritual de la creativitat, sorgeix d'aquesta terra verge i potencialment mare. El femení dóna a llum als fills del món, ja siguin de la carn o de l'esperit. No és fàcil trobar la paraula justa per a expressar aquesta bellesa. Però Murià va trobar la paraula per a dir aquesta bellesa, que és també la saviesa de la vida manifestada: “[la paraula] la tinc palpitant i viva / en l'ínfima dimensió / del punt matemàtic de l'amor.”

L'amor és una via de coneixement, i potser la més certera. El Dant va expressar aquesta via intel·lectual de l'amor (o saviesa que unifica les peces esparses

amb què veiem la realitat) a través de la figura de Beatriu, arquetip del femení que guia el masculí vers la comprensió que la vida veritable és una per més que la percebem fragmentada.

Els ramals o viaranys poètics de *Ramals del trajecte* de Josep M. Murià són un registre de moments emocionals, sí, però també són un registre de reflexions que doten la vida, el seu trajecte, de significació. La vida conscient es manifesta en el relat que en fem.

La filosofia, l'amor al coneixement, respon a l'anhel humà de saber on i com s'origina la nostra vida i quina és la seva direcció, quin és el seu sentit últim, més enllà de la mort física. Un home com Murià, que no podia ni volia viure de manera vana, superficial, mai no va deixar de preguntar-se: "Qui pot dir-me el que sóc?" Ningú més que ell mateix, és clar, i ell mateix es dona una resposta quan diu que és algú que "guarda la joia de l'íntima arrel".

Íntima arrel espiritual ("captiu voluntari de la immensitat", escriu Murià en un dels versos de *Ramals del trajecte*). "Una cultura depèn de la qualitat dels seus déus", escriu María Zambrano a *El hombre y lo divino* (Fondo de Cultura Económica, Mèxic D. F., 1993). La humanitat s'expressa a través de les virtuts d'aquests déus, o personificacions en la ment humana de la força espiritual que ens llança a projectar-nos més enllà de la fisiologia, perquè som alguna cosa més que fisiologia.

Íntima arrel de l'esperit, per tant, en Murià, però també íntima arrel humana, lligada a la terra. La humanitat es dona entre aquests dos pols de l'existència: l'humà i el diví. La humanitat és filla de

la terra i del cel, per dir-ho amb la forma poètica dels clàssics.

Josep M. Murià, el “captiu voluntari de la immensitat”, va estimar també la seva terra nadiua, Catalunya, com a ell mateix. I aquest amor el va portar a ser militant per la independència de Catalunya fins a l’últim alè. En aquesta estima profunda, fins a l’íntima arrel i sorgida de l’íntima arrel, cal veure-hi també l’estimació per la Terra, o la Matèria fèrtil, mare de tot allò creat. “El món va tenir un origen. I aquest origen podria ser anomenat la mare del món”, diu Lao Zi al *Llibre del Tao*.

20

L’amor és altruista, nodridor, alliberador. Així, l’estimació per Catalunya porta a treballar per Catalunya amb total donació de si a fi i efecte que en aquesta terra hi pugui brillar el seu esperit simbolitzat en una estrella, com va escriure Murià a “El meu cant a la Pàtria”: “Oberta afirmació és el solc de la rella / que endinso ben pregon. / El meu cant no és color d’efímera rosella / ni de l’ocell que passa és el xisclé, que es fon, / sinó que és un esqueix d’incògnita energia / que va forjar-te un dia / l’estel que duus al front.”

En un article publicat el setembre de 1999 amb motiu de la mort de Josep M. Murià, escrivia Josep-Lluís Carod-Rovira sobre la trajectòria d’aquest català irreductible: “Impactat per una frase de Francesc Cambó, pronunciada en aquella època en un periòdic parisenc, segons la qual dintre de cada català hi havia un independentista, [Murià] s’adherí a les formes més plàstiques d’expressió simbòlica d’un catalanisme aleshores perseguit, manifestant gestos de rebel·lia, com ara l’exhibició

pública d'espigues i roselles, llapis grocs i vermells a la butxaca fent els colors de la bandera proscria o lluint el famós llacet negre, a tall de corbatí, que delatava els independentistes de l'època.”

Dels actes simbòlics Josep M. Murià aviat va passar als fets concrets de la militància política, que el van dur a formar, el 1933, la Joventut Nacional Catalana, després d'haver passat per Acció Catalana Republicana i posteriorment a ingressar al Partit Nacionalista Català. Finalment va fer-se d'Estat Català en esclatar la Guerra Civil, i va ser l'últim partit en el qual va militar, ja que a l'exili les seves aspiracions nacionals es quedarien sense partit. En caure el front d'Aragó, Murià es va allistar voluntari, va fer de milicià de la cultura al seu batalló i va participar en aquella sagnia inútil en què es va convertir la batalla de l'Ebre.

21

Perduda la guerra, va passar la frontera el febrer de 1939. A partir d'aquest moment va començar un llarg exili que va portar Josep M. Murià per diverses poblacions del sud de França fins que l'any 1942, amb la família, va salpar el 14 d'abril des de Marsella, via Casablanca, camí de Mèxic. Això gràcies a l'oportunitat facilitada pel govern mexicà de Lázaro Cárdenas. Murià va ser un exiliat triple: com a perdedor de la Guerra Civil, com a antifeixista i com a català.

Fet aquest excurs imprescindible per albirar ni que sigui en un vol ràpid el recorregut vital de Josep M. Murià (vida i obra en aquest autor van estretament lligades), girem ara la vista a un esguard sobre la personalitat vital i literària de Murià. Al seu text publicat al llibre *Homenatge*, Roser Vernet, basant-se

en els eixos que detecta en el treball literari de Murià, descriu la personalitat d'aquest autor amb tres efes: fidelitat, facècia, fugisser.

Tal com jo ho interpreto, fidelitat al que en la vida és essencial: les arrels, la pàtria, l'amor, la família, el treball, la fraternitat, el desig de superació i aquella voluntat ferma que permet ser resistent.

Segons reporta Eugeni Xammar en les seves memòries, Josep Carner va posar de moda la paraula *facècia* per definir les entremaliadures de la gent adulta, alguna cosa així com ara les ganes de subvertir certs ordres enquistats... Però la facècia també podria veure's com la capacitat, mitjançant un intel·ligent gir còmic, enjogassat, de distanciar-se d'allò observat per tal de ser tan objectiu com sigui possible en l'observació. Dos exemples d'aquest distanciament per descriure millor la realitat que es vol posar sota la lent d'augment del microscopi és el conte abans esmentat, "El quintacolumnista", i el no menys corrosiu "Àngel Làmina", en el qual Murià destapa la manera de treballar d'un escriptor que a base d'impostures acaba tenint un èxit espaterrant, sense oblidar que hi ajuda, i no poc, la complicitat d'un públic acrític i beneit, que l'agombola.

22

Pel que fa a *fugisser*, cal interpretar el terme en el sentit de fer el que cal sense fer-ne ostentació, discretament, i amb la consciència que la vida és tan sols un passatge, un trajecte efímer, fugisser. Però és en aquest passatge fugisser que es té l'oportunitat de donar testimoni del millor de si. És en aquest passatge fugisser que ens juguem la vida, una vida amb cara i ulls.

L'any 1938, en plena guerra, Josep M. Murià va publicar *Els dos puntals* (Edicions Populars Literàries), una novel·leta de joventut que ja apunta a alguns dels trets que caracteritzaran la seva narrativa posterior, escrita a Mèxic.

A *Els dos puntals* Murià explica el despertar a la vida de l'Enric Armengol, un adolescent. L'Armengol no es conforma a ser un de tants, un home corrent, vol esdevenir *algú*. La vida d'aquest aprenent d'home, que comença amb la típica embranzida juvenil de voler menjar-se el món, en el transcurs del relat es va veient com porta el camí de desenvolupar-se, com tantes, sense pena ni glòria. Aquesta és la crítica de fons d'un relat que devia fer riure molt els soldats del front (suposem que el llibret hi devia arribar) en veure's tan ben retratats en aquesta arrencada de cavall i parada de ruc, com deien els nostres avis. Es tracta de mantenir el tipus... I és que per ser *algú*, una persona de cap a peus, algú prou bo també als nostres ulls, hem de treballar-nos, com si d'una escultura es tractés, fins a fer-ne emergir l'ésser veritable que som. Això és l'art de la vida.

Tenim una Ítaca per assolir, una missió a la vida, la tasca més important, com diu la doctora Hadinger. I és el mateix viatge a aquesta Ítaca, símbol del propòsit vital que empeny, el que dóna significat al viatge. Viatge que es pot personalitzar en la imatge poètica d'una nau (nau de l'esperança, en diu Murià), on nau i navegant, com un sol cos, remen en direcció a l'ideal de cadascú. Al respecte, escriu el nostre autor al pròleg del poemari *L'espera*: "Qui pot saber si el seu ideal és una muntanya o un estel?" Els vells grecs parlaven de destí.

És en nosaltres que trobem la força per pujar una muntanya o l'energia per enlairar-nos vers aquest estel, per tal de complir el nostre destí malgrat les maltempsades de la vida, els moments de profunda amargor, que hi van ser per a Josep M. Murià, com també hi van haver aquelles fondes experiències de solitud (“veterà de les solituds”), així com els laments per tot allò que es va perdre pel camí i per tot allò que encara no s’havia assolit... I, tanmateix, Murià va seguir avançant en el seu camí sense defallir, condret, “amb els dits adelerats de l’esperança, / nodridora com el pa de cada dia.”

Índex

Vida cristal·litzada en una obra	7
L'obra com a resposta a un mateix i a la vida	25

Primera part. Contes 51

Un dinar de Nadal	53
La figuera	58
Les sabates noves	61
L'home del farcell	67
La visita	71
Les meves relacions amb Xalxiuhtlicue	76
La muntanya blava	82
La noia enamorada	85
La carta a mi mateix	89
El quintacolumnista	92
La Roca del Frare	97
Àngel Làmina	101
La musa	108
Màgia	111
L'espieta	114
El llamp	117
Un prejudici costós	120
Pitjor el remei que la malaltia	125
L'ensarronada	129
Violació	132
La cosa	136
Els meus amors amb Demència	140
Els besavis	146

193

Segona part. Poemes 149

La nau de l'esperança	151
El meu cant a la pàtria	152

L'arbre rebel	154
Missatge de l'allunyat	156
La paraula justa per a dir-te	158
Guernica	161
Comiat	162
Imploració	164
Separació	166
El repòs del moviment	167
Terres inconegudes	168
La manta	169
Inèdites	171
Decisió	173
Transport	175
Present	176
Comunió	177
L'incògnit	178
Soliloqui d'un desterrat	179
Aquella hora	181
Jo mateix	182
Vida, com sigui	183
Internació	184
L'abatut	185
La batalla de l'Ebre	186
La nosa del passat	187
La neu	188
Candidesa	189
Bibliografia	191